

SHEILA FITZPATRICK

Σύντομη ιστορία της Σοβιετικής Ένωσης

Μετάφραση: Γιώργος Μπαρουξής

ΜΕΤΟΙΧΜΙΟ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Πρώτη έκδοση Σεπτέμβριος 2023

Τίτλος πρωτοτύπου Sheila Fitzpatrick, *The Shortest History of Soviet Union*,
Blanc Inc., 2022

Επιμέλεια – Διόρθωση τυπογραφικών δοκιμίων Αρετή Μπουκάλα
Μακέτα εξωφύλλου Bend studio

© 2022, Sheila Fitzpatrick

© 2022, Εκδόσεις **ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ** (για την ελληνική γλώσσα)

ISBN 978-618-03-3555-2

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 83555

Κ.Ε.Π. 5572, Κ.Π. 18160

Κατόπιν συμφωνίας με Black Inc.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε μέσο ή τρόπο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Ιπποκράτους 118, 114 72 Αθήνα
τηλ.: 211 3003500, fax: 211 3003562
metaixmio.gr · metaixmio@metaixmio.gr

Κεντρική διάθεση
Ασκληπιού 18, 106 80 Αθήνα
τηλ.: 210 3647433, fax: 211 3003562

Βιβλιοπωλεία ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

- Ασκληπιού 18, 106 80 Αθήνα
τηλ.: 210 3647433, fax: 211 3003562
- Πολυχώρος, Ιπποκράτους 118, 114 72 Αθήνα
τηλ.: 211 3003580, fax: 211 3003581

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	11
1. Η δημιουργία της Ένωσης	23
2. Τα χρόνια του Λένιν και η πάλη της διαδοχής	58
3. Σταλινισμός	96
4. Ο πόλεμος και τα επακόλουθά του	133
5. Από τη «συλλογική ηγεσία» στον Χρυσιστόφ	168
6. Η περίοδος Μπρέζνιεφ	201
7. Η πτώση	236
Επίλογος	273
Ευχαριστίες	301
Βιβλιογραφία για περαιτέρω ανάγνωση	304
Κατάλογος εικόνων	309

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΤΟ 1980 ΘΑ ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΕΙΝΑΙ μια καλή χρονιά για τη Σοβιετική Ένωση. Επιτέλους, πενήντα οκτώ χρόνια μετά τη δημιουργία της και ενώ εισερχόταν στο δέκατο έκτο έτος της βαρετής αλλά σταθερής ηγεσίας του Λεονίντ Μπρέζνιεφ, η χώρα μπορούσε να πρεμύσει και να θεωρήσει ότι τα χειρότερα ήταν πίσω της. Στο εσωτερικό είχε επιτευχθεί ομαλότητα και το μέλλον σίγουρα θα επιφύλασσε κι άλλες βελτιώσεις. Στο διεθνές πεδίο, η Σοβιετική Ένωση είχε γίνει υπερδύναμη μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο και μολονότι ήταν δεύτερη σε ισχύ μετά τις Ηνωμένες Πολιτείες, πλησίαζε επιτέλους να γίνει ισοδύναμη.

Ήταν μια δύσκολη διαδρομή: πρώτα η επανάσταση και ο εμφύλιος πόλεμος, ο λιμός το 1921 και ο πρόωρος θάνατος του οραματιστή ηγέτη Βλαδίμηρου Λένιν το 1924. Μετά ήρθε μια νέα αναταραχή στα τέλη της δεκαετίας του 1920 από τον διάδοχο του Λένιν, τον Ιωσήφ Στάλιν, από τον γρήγορο ρυθμό της υποχρεωτικής εκβιομηχάνισης και της κολεκτιβοποίησης της γεωργίας, με επακόλουθο τον λιμό του 1932-1933. Ακολούθησε η τρομερή αιματοχυσία της Μεγάλης Εκκαθάρισης το 1937-1938, η οποία έπληξε ιδιαίτερα σκληρά την κομμουνιστική ελίτ, για να ακολουθήσει σύντομα ο Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος, όταν το μέχρι τότε κράτος-παρίας έγινε σύμμαχος της Δύσης. Με το τέλος του πολέμου και τη δύσκολη νίκη ήρθε η απροσδόκητη και ξαφνική ανάδειξη της Σοβιετικής Ένωσης σε υπερδύναμη μέσα στο πλαί-

σιο ενός Ψυχρού Πολέμου με τη Δύση. Ο Νικίτα Χρουστσόφ, που διαδέχτηκε τον Στάλιν μετά τον θάνατό του το 1953, ακολουθούσε συχνά απερίσκεπτες τακτικές και κατά την κρίση των πυραύλων της Κούβας το 1961 έφερε τη χώρα στα πρόθυρα του πολέμου για να ανατραπεί το 1964.

Τέλος, πήρε το τιμόνι ο Λεονίντ Μπρέζνιεφ, ένας ατάραχος προσπνής άνθρωπος που οδήγησε το πλοίο σε πιο ήρεμα νερά, καταλαβαίνοντας την επιθυμία των Σοβιετικών πολιτών για έναν τρόπο ζωής πιο κοντά σε εκείνον των Ηνωμένων Πολιτειών και της Δυτικής Ευρώπης. Το έργο του Μπρέζνιεφ έγινε ευκολότερο από ένα απρόσμενο μπόνους: το 1980, η παγκόσμια τιμή του πετρελαίου (του οποίου η Σοβιετική Ένωση είχε γίνει σημαντικός παραγωγός και εξαγωγέας τις τελευταίες δεκαετίες) διπλασιάστηκε σε σύγκριση με τα μέσα της δεκαετίας του 1970 και ήταν πλέον σε ιστορικό υψηλό.

Ο Χρουστσόφ βιάστηκε να υποσχεθεί ότι η χώρα θα επιτύχει τον πλήρη κομμουνισμό μέχρι το 1980. Ο πιο προσεκτικός Μπρέζνιεφ μίλησε για «ανεπτυγμένο σοσιαλισμό», μια ανώδυνη διατύπωση που ουσιαστικά αντιπροσώπευε το οικονομικό και πολιτικό σύστημα που υπήρχε ήδη στη Σοβιετική Ένωση. Όμως οι περισσότεροι Σοβιετικοί πολίτες δεν είχαν πρόβλημα με αυτό. Ήθελαν περισσότερα καταναλωτικά αγαθά για τον εαυτό τους, όχι τα κοινά συλλογικά αγαθά που θα πρόσφερε το κομμουνιστικό μοντέλο. Ήταν μια μετεπαναστατική στιγμή, που έστειλε την Επανάσταση στο ιστορικό παρελθόν. Η γενιά που είχε πολεμήσει γι' αυτήν ήταν πλέον νεκρή ή συνταξιοδοτημένη, ενώ ακόμη και η γενιά που ακολούθησε υπό τον Στάλιν πλησίαζε να συντα-

Οι θρίαμβοι του Λένιν, με τους πτημένους εχθρούς στα πόδια του, στο καρτούν του 1980 των Α. Λεμεσένκο και Ι. Σεμένοβα.

ξιοδοτηθεί κι αυτή. Οι αξίες του ίδιου του Μπρέζνιεφ όταν ήταν πλέον σε μεγαλύτερη ηλικία συμφωνούσαν περισσότερο με εκείνες των «μπουρζουάδων», όπως τους αποκαλούσαν οι επαναστάτες, παρά με εκείνες των προκατόχων του. (Σε ένα αστείο που κυκλοφορούσε ευρέως εκείνη την περίοδο, η μητέρα του Μπρέζνιεφ τον ρωτάει ανήσυχη για την προσωπική του συλλογή από ακριβά δυτικά αυτοκίνητα: «Μα, Λένια, τι θα γίνει άμα γυρίσουν οι Μπολσεβίκοι;».)

Το βιοτικό επίπεδο είχε βελτιωθεί, η παλιότερη σοβαρή έλλειψη στέγης είχε μετριαστεί και καμία εθνοτική ή κοινωνική ομάδα δεν απειλούσε να ξεγεραθεί. Το Σύνταγμα του 1977, που επιβεβαίωνε την επιτυχία της οικοδόμησης του σοσιαλισμού στη Σοβιετική Ένωση, υποστήριζε ότι είχε δημιουργηθεί «μια νέα ιστορική κοινότητα ανθρώπων, ο σοβιετικός λαός». Βέβαια, η Σοβιετική Ένωση εξακολουθούσε να έχει προβλήματα: μια οικονομία σε επιβράδυνση, μια δύσκαμπτη γραφειοκρατία που δεν έδειχνε καμία επιθυμία ή ικανότητα αναμόρφωσης, περιοδικά ξεσπάσματα δυσaráσκειας με τη σοβιετική κυριαρχία στην Ανατολική Ευρώπη, δυσκολίες με τις Ηνωμένες Πολιτείες και την εκτόνωση της έντασης ανάμεσα στις δύο χώρες, και μέσα στην ίδια τη Σοβιετική Ένωση την εμφάνιση ενός μικρού κινήματος «αντιφρονούντων» με ελάχιστη υποστήριξη στον ευρύτερο πληθυσμό αλλά με στενούς δεσμούς με Δυτικούς δημοσιογράφους. Μετά την είσοδο των σοβιετικών στρατευμάτων στο Αφγανιστάν στις 24 Δεκεμβρίου 1979, μια διεθνής εκστρατεία μποϊκοτάζ αμαύρωσε τους Θερινούς Ολυμπιακούς Αγώνες που φιλοξενήθηκαν περήφανα στη Μόσχα τον Ιούλιο του 1980.

Κατά τον Ψυχρό Πόλεμο, η Δύση είχε παρουσιάσει τη Σοβιετική Ένωση ως έναν απολυταρχικό μπαμπούλα, εξισώνοντας τον κομμουνισμό με τον ναζισμό ως το άκρο αντίθετο της Δυτικής Δημοκρατίας, και μία από τις αρχές αυτής της θεωρίας ήταν ότι ένα απολυταρχικό καθεστώς, από τη στιγμή που θα εγκαθιδρυθεί σε μια χώρα, καθίσταται αναλλοίωτο και μπορεί να ανατραπεί μόνο από μια εξωτερική δύναμη. Όμως αυτή η ιδέα φάνηκε λιγότερο αληθοφανής όταν, μετά τον θάνατο του Στάλιν, το

καθεστώς όχι μόνο δεν κατέρρευσε αλλά έδειξε ότι μπορεί να υποστεί ριζικές αλλαγές. Το 1980, ο «απολυταρχισμός», αν και παρέμεινε μια ισχυρή και συγκινησιακή εικόνα για το δυτικό κοινό, είχε χάσει την έλξη της για τους διανοούμενους, με τους Αμερικανούς πολιτικούς επιστήμονες Stephen F. Cohen και Jerry Hough να είναι ανάμεσα σε εκείνους που την αμφισβήτησαν. Ακόμη και οι συντηρητικοί κύκλοι εγκατέλειψαν σιωπηρά τις ελπίδες που έτρεφαν επί δεκαετίες για μια επικείμενη κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης.

Συνοψίζοντας την ομόφωνη άποψη σε ένα συνέδριο Αμερικανών σοβιετολόγων του κυρίαρχου ρεύματος, ο Robert Byrnes επισήμανε ότι «όλοι μας συμφωνούμε πως δεν υπάρχει καμία απολύτως πιθανότητα να γίνει η Σοβιετική Ένωση μια πολιτική δημοκρατία ή να καταρρεύσει στο προβλέψιμο μέλλον» (η έμφαση δική μου). Ένα σημαντικό κείμενο της αμερικανικής σοβιετολογίας που εκδόθηκε από τον Seweryn Bialer το 1980 υποστήριζε ότι ήταν ώρα να εγκαταλείψουν οι Ηνωμένες Πολιτείες τις μάταιες ελπίδες τους για μια αλλαγή καθεστώτος και να δεχτούν ότι η Σοβιετική Ένωση θα εξακολουθήσει να υπάρχει. Σε παρόμοιο πνεύμα, η Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου στην Ουάσινγκτον, αφού επί δεκαετίες αγνοούσε την ύπαρξη της Σοβιετικής Ένωσης, έπειτα από πιέσεις προσφύγων και τις συνθήκες του Ψυχρού Πολέμου πήρε τελικά τη μεγάλη απόφαση να δώσει στη Σοβιετική Ένωση δικό της κωδικό στον κατάλογο της βιβλιοθήκης. Αυτή ήταν μια εξαιρετικά λογική κίνηση και σχεδόν όλοι στον τομέα της σοβιετικής έρευνας συμφώνησαν ότι έπρεπε να έχει γίνει από καιρό. Όμως στην πράξη η Βιβλιοθήκη θα μπορούσε να

αποφύγει αυτόν τον κόπο. Μέσα σε μία δεκαετία δεν θα υπήρχε πλέον Σοβιετική Ένωση.

ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΑ (1924-1991)

Όταν είχα την πρώτη μου επαφή με τη Σοβιετική Ένωση ως μεταπτυχιακή φοιτήτρια, λίγο πριν από την πεντηκοστή επέτειο της Οκτωβριανής Επανάστασης, δεν περίμενα να γράψω τη νεκρολογία της στην εκατοστή επέτειό της. Η διάρκεια ζωής της αποδείχτηκε λίγο μικρότερη από εβδομήντα χρόνια – και λίγα χρόνια μεγαλύτερη από το προσδόκιμο ζωής των πολιτών της Σοβιετικής Ένωσης που γεννήθηκαν στο τέλος της σοβιετικής εποχής (εξήντα επτά έτη), που ήταν σχεδόν διπλάσιο από εκείνο όσων γεννήθηκαν στην αρχή της.

Τα αφηγήματα των ιστορικών τείνουν από τη φύση τους να κάνουν τα γεγονότα να μοιάζουν αναπόφευκτα. Όσο καλύτερες οι εξηγήσεις, τόσο περισσότερο κάνουν τον αναγνώστη να αισθανθεί ότι δεν θα μπορούσε να υπάρξει καμία άλλη έκβαση. Όμως δεν είναι αυτή η πρόθεσή μου με τη *Σύντομη ιστορία*. Πιστεύω ότι οι αναπόφευκτες εξελίξεις στην ανθρώπινη ιστορία είναι ελάχιστες, όπως είναι ελάχιστες και στη ζωή των ατόμων που τη συνθέτουν. Τα πράγματα θα μπορούσαν πάντα να εξελιχτούν διαφορετικά μέσα από τυχαίες συναντήσεις ή παγκόσμιες καταστροφές, θανάτους, διαζύγια και πανδημίες. Στην περίπτωση της Σοβιετικής Ένωσης βέβαια έχουμε να κάνουμε με επαναστάτες που, ακολουθώντας τον Μαρξ, πίστευαν ότι είχαν ζυγιάσει την ιστορία και ήξεραν σε γενικές γραμμές τι να περιμένουν σε κάθε δεδομένο ιστορικό στάδιο. Οι λέξεις «τυχαίο» (*σλουτσέινο*) και «αυθόρμητο»

(στίχينو) ήταν πάντα υποτιμητικοί όροι στη Σοβιετική Ένωση και σήμαιναν πράγματα που δεν θα έπρεπε να συμβούν σύμφωνα με το Πρόγραμμα. Ήταν επίσης από τις πιο συνηθισμένες λέξεις στο σοβιετικό λεξιλόγιο. Οι ίδιοι αυτοί μαρξιστές επαναστάτες, αποσιωπημένοι στην ιδέα της υποταγής του φυσικού και οικονομικού περιβάλλοντος στον ανθρώπινο σχεδιασμό, πήραν την εξουσία τον Οκτώβρη του 1917 προς μεγάλη έκπληξη και των ίδιων και (ενάντια στη θεωρητική ανάλυση της κατάστασης) σχεδόν τυχαία.

Οι ειρωνικές καταστάσεις αφθονούν στη σοβιετική ιστορία που θα αφηγηθώ και αυτό σίγουρα οφείλεται εν μέρει στην πεποίθηση των επαναστατών ότι ο μαρξισμός ήταν ένα εργαλείο που μπορούσε να αποκωδικοποιήσει τα πάντα. Αυτός, για παράδειγμα, τους έδειξε ότι οι κοινωνίες είναι χωρισμένες σε ανταγωνιστικές τάξεις, η καθεμιά με τους δικούς της πολιτικούς αντιπροσώπους, και ότι το κόμμα τους – αρχικά η μπολσεβικική φράξια του Σοσιαλδημοκρατικού Εργατικού Κόμματος Ρωσίας και από το 1918 το Κομμουνιστικό Κόμμα – αντιπροσωπεύει το προλεταριάτο. Αυτό μερικές φορές ήταν σωστό και άλλες όχι, ανάλογα με τις περιστάσεις, αλλά σε κάθε περίπτωση έγινε επιουσιώδες σε όλο και μεγαλύτερο βαθμό: αφού το Κόμμα πήρε την εξουσία, σύντομα έγινε σαφές ότι η κύρια λειτουργία του Κόμματος απέναντι στους εργάτες και τους αγρότες που το υποστήριζαν ήταν να προσφέρει ευκαιρίες ανοδικής κινητικότητας (μια διαδικασία που δεν αναγνωρίζεται από τη μαρξιστική θεωρία).

Η θεωρία έλεγε στους Μπολσεβίκους ότι το νέο πολυεθνικό σοβιετικό κράτος ήταν κάτι τελείως διαφορετικό από την παλιά πολυεθνική Ρωσική Αυτοκρατορία, παρά την ουσιαστική ταύτι-

ση των συνόρων τους, και ότι το κέντρο του δεν μπορούσε να ασκήσει ιμπεριαλιστική εκμετάλλευση των περιφερειών του γιατί, εξ ορισμού, ο ιμπεριαλισμός ήταν «το ανώτατο στάδιο του καπιταλισμού» και κάτι τελείως ξένο προς τον σοσιαλισμό. Όπως θα δούμε, αυτό ήταν πολύ πιο ευλογοφανές απ' ό,τι μπορεί να φαίνεται με την πρώτη ματιά, ιδιαίτερα τις πρώτες δεκαετίες. Από την άλλη πλευρά, δεν είναι δύσκολο να καταλάβουμε γιατί οι κάτοικοι των μη σλαβικών περιοχών στην περιφέρεια αισθάνονταν μερικές φορές ότι η εποπτεία της σοβιετικής Μόσχας δεν διέφερε τόσο πολύ από την εποπτεία της τσαρικής Αγίας Πετρούπολης.

Ο δυτικός χαρακτηρισμός του σοβιετικού συστήματος ως «απολυταρχικού» δεν αποσκοπούσε στο να είναι κολακευτικός. Στην πραγματικότητα όμως, από τη σοβιετική άποψη, μπορούσε σχεδόν να θεωρηθεί ως φιλοφρόνηση, αφού ήταν κατοπρικό είδωλο της αυτοεικόνας του Κομμουνιστικού Κόμματος, το οποίο έβλεπε τον εαυτό του ως τον παντογνώστη ηγέτη που ορίζει μια σταθερή πορεία με βάση την επιστήμη και τον σχεδιασμό, και έχει υπό έλεγχο μέχρι και την τελευταία λεπτομέρεια. Οι πολλές «τυχαίες» αλλαγές πορείας και οι «αυθόρμητες» παρεκκλίσεις στην πορεία ήταν απλούστατα επουσιώδεις γι' αυτή την ευρύτερη τάξη πραγμάτων, παρόλο που θα παίξουν σημαντικό ρόλο στη *Σύντομη ιστορία* μου. Δεν ήταν επουσιώδεις για τη ζωή των πολιτών της Σοβιετικής Ένωσης φυσικά, και το χάσμα ανάμεσα στην επίσημη ρητορική και την πραγματική εμπειρία ήταν το υλικό μιας χαρακτηριστικά σοβιετικής κατηγορίας πολιτικών ανεκδότων (*ανιεκντότι*) που ανάβλυζαν κάτω από την επιφάνεια

σαν ένας συνεχής ασεβής σχολιασμός. Η αντίθεση ανάμεσα στο «θεωρητικά» (μια σπάνια σοβιετική φράση που προκαλεί άμεση καχυποψία, όπως το «ειλικρινά» στη Δύση) και το «πρακτικά» ήταν ένα βασικό στοιχείο του σοβιετικού *άνιεκτοι*. Ένα άλλο ήταν η μαρξιστική έννοια της διαλεκτικής, που θεωρεί ότι τα κοινωνικοοικονομικά φαινόμενα όπως ο καπιταλισμός εμπεριέχουν το αντίθετό τους (στην περίπτωση του καπιταλισμού, τον σοσιαλισμό). Η «διαλεκτική», *ντιαλέκτικα*, μια ξένη λέξη, ήταν μια φιλοσοφική έννοια που υιοθετήθηκε από τον Χέγκελ, αλλά η διάδοση των υποχρεωτικών μαθημάτων «πολιτικού αλφαριθμητικού» σήμαινε ότι οι περισσότεροι Σοβιετικοί πολίτες ήταν εξοικειωμένοι με την εκπληκτική ικανότητά της να παρέχει βολικές εξηγήσεις για εμφανείς αντιθέσεις. Το απόλυτο σοβιετικό διαλεκτικό ανέκδοτο ήταν η παρακάτω αντιφώνηση:

(*Ερώτηση*) Ποια είναι η διαφορά ανάμεσα στον καπιταλισμό και τον σοσιαλισμό;

(*Απάντηση*) Καπιταλισμός είναι η εκμετάλλευση του ανθρώπου από άνθρωπο, ενώ ο σοσιαλισμός είναι η αντικατάστασή του από το αντίθετό του.

Η μαρξιστική πρόβλεψη ότι ο καπιταλισμός τελικά θα καταρρεύσει και θα αντικατασταθεί από τον σοσιαλισμό (το καθόλου διπλωματικό «Θα σας θάψουμε!» του Χρουστσόφ) ήταν παρήγορη για τους Σοβιετικούς κομμουνιστές καθώς πάλευαν ενάντια στην ιστορική «οπισθοδρομικότητα» της Ρωσίας για να δημιουργήσουν μια σύγχρονη, εκβιομηχανισμένη, αστικοποιημένη κοινωνία. Το κατόρθωσαν λίγο πολύ μέχρι τις αρχές της δεκαετίας

του 1980. Η σοβιετική δύναμη και θέση αναγνωρίζονταν σε όλο τον κόσμο. Ο «Σοβιετικός» έγινε μια αναγνωρίσιμη μορφή, με στενούς συγγενείς στο σοβιετικό μπλοκ της Ανατολικής Ευρώπης, με πιο προβληματικούς συγγενείς στην Κίνα και τη Βόρεια Κορέα, και με θαυμαστές στον Τρίτο Κόσμο.

«Εξήντα χρόνια και πονάει ακόμα» είναι ο τίτλος της γελοιογραφίας του Ε. Γκούροφ για την Ημέρα του Κόκκινου Στρατού (23 Φεβρουαρίου 1978). Δείχνει έναν Άγγλο λόρδο να νιώθει ακόμη αμηχανία από την αποτυχία της βρετανικής παρέμβασης στον ρωσικό εμφύλιο πόλεμο.

Και μετά, σε ένα από τα θεαματικά απρόβλεπτα «ατυχήματα» της σύγχρονης ιστορίας, εκείνος που κατέρρευσε ήταν ο σοβιετικός «σοσιαλισμός», δίνοντας τη θέση του στον «ανεξέλεγκτο καπιταλισμό» της δεκαετίας του 1990. Μια ομάδα από δεκαπέντε νέα διάδοχα κράτη, μεταξύ αυτών και η Ρωσική Ομοσπονδία, αναδύθηκαν σαστισμένα στο φως της ελευθερίας – και όλοι οι κάτοικοί τους, συμπεριλαμβανομένων των Ρώσων, διαμαρτύρονταν έντονα ότι στην προηγούμενη περίοδο της Σοβιετικής Ένωσης είχαν πέσει θύματα εκμετάλλευσης. *Τι ήταν ο σοσιαλισμός, και Τι ακολουθεί;* ήταν ο ταιριαστός τίτλος του σχολίου της Αμερικανής ανθρωπολόγου Katherine Verdery γι' αυτή τη μετασοβιετική στιγμή, που επισήμαινε το γεγονός ότι στο πρώην σοβιετικό μπλοκ δεν είχε γίνει άδηλο μόνο το μέλλον αλλά και το παρελθόν. «Τι ακολουθεί;»: ένα ερώτημα στο οποίο κανένας συνετός ιστορικός δεν προσπαθεί να απαντήσει. Όσο για το ερώτημα «Τι ήταν ο σοσιαλισμός;», αυτό μπορούν να το εξετάσουν πολιτικοί φιλόσοφοι σε σχέση με συγκεκριμένα κανονιστικά κείμενα, όμως εγώ εδώ θα ακολουθήσω μια διαφορετική οπτική – εκείνη του ιστορικού ανθρωπολόγου. Ανεξάρτητα από το τι μπορεί να σημαίνει ο σοσιαλισμός *θεωρητικά*, εκείνο που αναδύθηκε στην πράξη στη Σοβιετική Ένωση τη δεκαετία του 1980 ήταν ένα σύστημα που κέρδισε την άκομψη ονομασία «υπαρκτός σοσιαλισμός». Και αυτή είναι η ιστορία του, από τη γέννηση μέχρι τον θάνατό του.

Μια εμπειριστατωμένη επισκόπηση της πολυτάραχης διαδρομής μιας παγκόσμιας υπερδύναμης

Η πολύπλοκη ιστορία της Σοβιετικής Ένωσης συνεχίζει να μας συναρπάζει και να επηρεάζει την παγκόσμια πολιτική. Από τη Ρωσική Επανάσταση και τον Λένιν στον Μεγάλο Τρόμο του Στάλιν, από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι την περεστρόικα του Γκορμπατσόφ, στο βιβλίο αυτό ξετυλίγονται με κινηματογραφικό τρόπο τα εβδομήντα πέντε χρόνια της κομμουνιστικής διακυβέρνησης αλλά και της κατάρρευσης μιας αυτοκρατορίας.

Η καταξιωμένη ιστορικός Sheila Fitzpatrick ζωντανεύει τα πορτρέτα βασικών σοβιετικών προσωπικοτήτων, παρουσιάζει τη μοίρα των μη ρωσικών δημοκρατιών που συχνά μένει εκτός της συζήτησης για τη σοβιετική ιστορία, ενώ φτάνει στα επακόλουθα της απροσδόκητης πτώσης του καθεστώτος, χωρίς να παραλείπει βέβαια και την άνοδο του Βλαντίμιρ Πούτιν.

ISBN: 978-618-03-3555-2

9 786180 335552

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 83555

metaixmio.gr

ΔΙΑΘΕΣΙΜΟ
ΚΑΙ ΣΕ

e-book